

Η ορκωμοσία των δημοτικών αρχόντων

Του Πάνου Νικολόπουλου
Λέκτορα Νομικής Αθηνών

Με αφορμή την ορκωμοσία των δημοτικών αρχόντων υπήρξαν πάλι κάποια επεισόδια και αναμοχλεύτηκε για μία ακόμη φορά η συνήθης συζήτηση για το αν πρέπει να δίνουν οι αιρετοί άρχοντες όρκο στο Ευαγγέλιο με την παρουσία κληρικών ή επιτρέπεται μόνο πολιτικός τύπος όρκου.

Στο άρθρο 52 του νόμου 3852/2010 για τον ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ προβλέπονται τα εξής:

«1. Μετά την ανακήρυξη του επιτυχόντος και των επιλαχόντων συνδυασμών ο δήμαρχος, οι δημοτικοί σύμβουλοι, οι σύμβουλοι του συμβουλίου της δημοτικής ή τοπικής κοινότητας και οι τοπικοί εκπρόσωποι κοινοτήτων πριν από την ημέρα εγκατάστασης και ανάληψης των καθηκόντων τους δίνουν τον ακόλουθο όρκο:

«Ορκίζομαι να είμαι πιστός στην πατρίδα, να υπακούω στο Σύνταγμα και στους νόμους και να εκπληρώνω τίμια και ευσυνείδητα τα καθήκοντά μου».

2. Η ορκωμοσία γίνεται στο κατάστημα του δήμου σε δημόσια συνεδρίαση, της οποίας ο ακριβής χρόνος (ημερομηνία και ώρα) ορίζεται από τον εκλεγέντα δήμαρχο.

3. Για την ορκωμοσία συντάσσεται πρακτικό, το οποίο υπογράφεται από το δήμαρχο, τους συμβούλους και τους τοπικούς εκπροσώπους που ορκίστηκαν...».

Από το περιεχόμενο αυτής της διάταξης συνάγεται ότι δεν προβλέπεται η παρουσία εκπροσώπων της Εκκλησίας και η ορκωμοσία στο Ευαγγέλιο. Η ίδια περίπτωση διάταξη υπήρχε και στον προγενέστερο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων του 2006, που στο άρθρο 70 είχε το ακόλουθο κείμενο:

1. Μετά την τελεσίδικη επικύρωση της εκλογής και ανακήρυξη του επιτυχόντος και των επιλαχόντων συνδυασμών ο δήμαρχος, ο πρόεδρος της Κοινότητας, οι δημοτικοί και κοινοτικοί σύμβουλοι, οι σύμβουλοι του δημοτικού διαμερίσματος, οι τοπικοί σύμβουλοι και οι πάρεδροι πριν από την ημέρα εγκατάστασης και ανάληψης των καθηκόντων τους δίνουν τον ακόλουθο όρκο:

«Ορκίζομαι να είμαι πιστός στην πατρίδα, να υπακούω στο Σύνταγμα και στους νόμους και να εκπληρώνω τίμια και ευσυνείδητα τα καθήκοντά μου.»

2. Η ορκωμοσία γίνεται στο κατάστημα του Δήμου ή της Κοινότητας σε δημόσια συνεδρίαση, της οποίας ο ακριβής χρόνος (χρονολογία και ώρα) ορίζεται από τον εκλεγέντα δήμαρχο ή πρόεδρο της Κοινότητας.

3. Για την ορκωμοσία συντάσσεται πρακτικό, το οποίο υπογράφεται από τον δήμαρχο ή πρόεδρο της Κοινότητας και όλους τους συμβούλους που ορκίστηκαν. ...».

Ίσως προκαλείται σύγχυση με την ορκωμοσία των βουλευτών, για την οποία όμως υπάρχει διαφορετική νομοθετική ρύθμιση. Συγκεκριμένα το άρθρο 3 του Κανονισμού της Βουλής ορίζει τα εξής:

«...2. Στη συνέχεια ο προσωρινός Πρόεδρος της Βουλής καλεί τους Βουλευτές που έχουν ανακηρυχθεί και παρευρίσκονται στη συνεδρίαση να δώσουν τον οριζόμενο από το άρθρο 59 του Συντάγματος όρκο. Όσοι Βουλευτές απουσιάζουν, καθώς και όσοι αποκτούν τη βουλευτική ιδιότητα κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου, δίνουν τον όρκο σε μια από τις επόμενες συνεδριάσεις της Βουλής.

3. Αρνήσεις ή αντιρρήσεις για τη δόση του όρκου δεν επιτρέπονται. Οι τυχόν επιφυλάξεις διατυπώνονται με σύντομη γραπτή δήλωση, που κατατίθεται στο Προεδρείο της Βουλής πριν από τη δόση του όρκου και καταχωρίζεται στα Πρακτικά...»

Το άρθρο 59 εξάλλου του Συντάγματος, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 3 του Κανονισμού της Βουλής, ορίζει τα εξής:

«1. Οι βουλευτές πριν αναλάβουν τα καθήκοντά τους δίνουν στο Βουλευτήριο και σε δημόσια συνεδρίαση τον ακόλουθο όρκο:

"Ορκίζομαι στο όνομα της Αγίας και Ομοούσιας και Αδιαίρετης Τριάδας να είμαι πιστός στην Πατρίδα και το δημοκρατικό πολίτευμα, να υπακούω στο Σύνταγμα και τους νόμους και να εκπληρώνω ευσυνείδητα τα καθήκοντά μου".

2. Αλλόθρησκοι ή ετερόδοξοι βουλευτές δίνουν τον ίδιο όρκο σύμφωνα με τον τύπο της δικής τους θρησκείας ή του δικού τους δόγματος...».

Από την σύγκριση επομένως των διατάξεων που αφορούν την ορκωμοσία των βουλευτών και των δημοτικών αρχόντων διαπιστώνουμε ότι υπάρχει σαφής διαφοροποίηση. Στη μία περίπτωση ο συντακτικός νομοθέτης και η ίδια η Βουλή με τον Κανονισμό της θέσπισαν θρησκευτικό τύπο όρκου, στην πρόσφατη όμως νομοθεσία για την Τοπική Αυτοδιοίκηση θεσπίστηκε καθαρά πολιτικός τύπος όρκου.

Θα μπορούσε ίσως να προβληθεί η ένσταση ότι η ρύθμιση του ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ είναι αντισυνταγματική, γιατί το Σύνταγμά μας περιέχει την κεφαλίδα «ΕΙΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΥ ΤΡΙΑΔΟΣ» και ταυτόχρονα στο άρθρο 3 αναγνωρίζεται ως **επικρατούσα θρησκεία** η Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία. Όπως όμως γίνεται δεκτό εδώ και πολλά χρόνια από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ο όρος «επικρατούσα θρησκεία» δεν σημαίνει την επίσημη θρησκεία ή την κρατική θρησκεία, αλλά έχει μόνο διαπιστωτικό χαρακτήρα, δηλαδή εννοεί τη θρησκεία της πλειοψηφίας των πολιτών. Εξάλλου στο άρθρο 1 του Συντάγματος δεν ορίζεται ότι οι εξουσίες έχουν θεία προέλευση, αλλά ότι «...3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα.». Η ορκωμοσία επομένως των πολιτικών αρχόντων είναι μία πράξη πολιτειακή και ο προσδιορισμός του τύπου με τον οποίο θα γίνει

καθορίζεται από την πολιτεία. Ο τύπος του όρκου δεν αποτελεί κατ' αρχήν ατομικό δικαίωμα και δεν σχετίζεται με ενδεχόμενη προσβολή της ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης εκείνων που πρόκειται να ορκισθούν, εκτός αν τους επιβάλλεται τύπος όρκου που τους προκαλεί συνειδησιακά προβλήματα. Η θρησκευτική ελευθερία δηλαδή έχει αρνητικό χαρακτήρα, επικεντρώνεται στην αποχή της πολιτείας από επεμβάσεις στη συνείδηση των πολιτών και δεν γεννά αξιώσεις των πολιτών που πρεσβεύουν την επικρατούσα θρησκεία κατά του κράτους να καθιερώσει τον δικό τους τύπο όρκου ως επίσημο τύπο όρκου των πολιτικών και αυτοδιοικητικών αρχόντων.

Το ζήτημα του όρκου των πολιτικών αρχόντων βέβαια αναδεικνύει για πολλοστή φορά την αντίφαση που διατρέχει ολόκληρο το πολιτικό και νομικό μας σύστημα από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους μέχρι σήμερα. Το πολιτικό μας σύστημα και το συνταγματικό πλαίσιο συγκροτήθηκαν με βάση το φιλοσοφικό υπόβαθρο του διαφωτισμού, το οποίο υιοθετεί το πρότυπο του λεγόμενου ουδετερόθρησκου κράτους, δηλαδή του κράτους που δεν θρησκεύει, αλλά θρησκεύουν μόνο όσοι πολίτες το επιθυμούν. Ταυτόχρονα όμως προσδιορίστηκε στο Σύνταγμα η Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία ως επικρατούσα θρησκεία, αποκτώντας έτσι ένα δημόσιο χαρακτήρα και ρόλο και κάποια προνομιακή μεταχείριση σε σχέση με τις άλλες θρησκείες και σε διάφορες ιστορικές περιόδους λειτούργησε ως επίσημη και κρατική θρησκεία. Την αντίφαση αυτή μόνο ο λαός, ως εκλογικό σώμα, μπορεί να τη λύσει μέσα από μία συνταγματική μεταρρύθμιση, η οποία όμως μέχρι σήμερα δεν έχει αποτολμηθεί από τα δύο μεγαλύτερα κόμματα, επειδή φοβούνται το πολιτικό κόστος. Την αντίφαση αυτή πάντως τη βιώνει και η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών, επειδή και εκείνοι οι συμπολίτες μας που δεν θρησκεύουν καθόλου ή έχουν περιορίσει στο ελάχιστο τη συμμετοχή τους στη λατρευτική και μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, δεν αποφασίζουν να δηλώσουν ότι δεν είναι ορθόδοξοι χριστιανοί. Από την άλλη πλευρά οι υποστηρικτές του ουδετερόθρησκου κράτους επιδιώκουν να εκμεταλλευτούν κάθε ευκαιρία που τους προσφέρεται για να αμφισβητήσουν τις συνταγματικές ρυθμίσεις για την επικρατούσα θρησκεία, είτε μέσω δικαστικών αποφάσεων ή αποφάσεων ανεξαρτήτων αρχών, είτε μέσω της έμπρακτης αμφισβήτησης που εκδηλώνεται από πολιτικά πρόσωπα ή ομάδες με τη συνηγορία και μερίδας των μέσων ενημέρωσης. Έτσι φαινόμενα σαν αυτά που προκλήθηκαν στις πρόσφατες ορκωμοσίες των δημοτικών αρχόντων θα εξακολουθήσουν να εμφανίζονται κατά καιρούς και θα διευθετούνται κάθε φορά εκ των ενόντων ανάλογα με την τρέχουσα πολιτική συγκυρία.

Όσον αφορά την ίδια την Εκκλησία της Ελλάδος πάντως, στο πλαίσιο των διακριτών ρόλων Εκκλησίας-Πολιτείας, πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι δεν νομιμοποιείται να απαιτεί θεσμικό ρόλο συνδιαχειριστή των υποθέσεων που αφορούν τη λειτουργία του κράτους και του πολιτεύματος. Νομιμοποιείται όμως απολύτως να διατυπώνει τις απόψεις της για ζητήματα που απασχολούν τους πολίτες και την κοινωνία, να αποτελεί θεσμικό συνομιλητή της Πολιτείας σε ζητήματα που την αφορούν και να συνεργάζεται με την Πολιτεία σε προσπάθειες αντιμετώπισης των διαφόρων κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων που αναδεικνύονται.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ 6.1.2011